

УДК 378.011
DOI: 10.24144/2524-0609.2021.49.129-134

Опачко Магдаліна Василівна

доктор педагогічних наук, доцент
доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород, Україна
magdaopachko@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0003-0494-6883>

Козловська Ірина Михайлівна

доктор педагогічних наук, доцент
Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою
Національний університет «Львівська політехніка», м.Львів, Україна
irinakozlovska476@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0002-8610-8594>

Ключковська Ірина Михайлівна

кандидат педагогічних наук, доцент
директор Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою
Національний університет «Львівська політехніка», м.Львів, Україна
ikluch@miok.lviv.ua
<http://orcid.org/0000-0002-1339-1907>

РЕАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНОГО ПІДХОДУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Анотація. В сучасних умовах розбудови вищої школи у актуалізується проблема реалізації студентоцентризму, що спонукає до проектування освітнього простору для розвитку і становлення особистості майбутнього фахівця, здатного до самостійного конструювання освітньої траєкторії, до постійного саморозвитку і самовдосконалення, самореалізації творчого потенціалу. Сучасне студентство – це активний суб'єкт і учасник міжнародних та вітчизняних наукових і освітніх форумів, громадських ініціатив та соціальних перетворень. Мета дослідження полягала в здійсненні аспектного аналізу студентоцентризму, як характерної ознаки сучасної університетської освіти та розкритті умов ефективності його реалізації. Для досягнення мети використовувались наступні методи дослідження: аналіз, синтез, узагальнення, систематизація для виокремлення аспектів розгляду студентоцентризму: суспільного (цивілізаційного), філософського, соціального, психологічного, педагогічного, управлінського, особистісного та розкриття сутності кожного з них. Метод моделювання використовувався для проникнення у сутність соціального феномену – студентоцентризму та визначення маркерів для його характеристики та критеріальної оцінки рівнів прояву. Метод інтерпретації результатів опитування дозволив прояснити природу не адаптованості до сприйняття ідеї студентоцентризму. Метод прогнозування використовувався для окреслення стратегічних напрямів розвитку вищої школи на прикладі конкретного університету в умовах студентоцентрованого навчання. Результатом дослідження є формулювання умов ефективності реалізації студентоцентрованого підходу в умовах університетської освіти.

Ключові слова: аспектний аналіз; вища школа; студентоцентризм; умови ефективності реалізації.

Вступ. Сучасна вища школа характеризується втіленням ідеї студентоцентризму. З одного боку, це реалізація задекларованих і прописаних в рамках Болонського процесу угод щодо розбудови європейського освітнього простору. З іншого, вітчизняні заклади вищої освіти переживають певні проблеми на шляху його реалізації. За результатами проведених опитувань серед магістрів Ужгородського національного університету та Львівської політехніки стає зрозумілим, що суб'єкти освітнього процесу із числа студентів, роботодавців ще не в повній мірі сприймають цей підхід як такий, що стає одним із наріжних каменів університетської освіти; з низки причин вони не адаптувалися до організації освітнього середовища на засадах студентоцентризму [4]. Мають місце прояви консервативних явищ, притаманних освіті в цілому, та психогенних чинників, які проявляються на індивідуальному, особистісному рівнях у суб'єктів освітнього процесу.

Актуальність досліджуваної теми, таким чином, випливає із суперечності між потребою у реалізації студентоцентризму та наявністю чинників, що гальмують цей процес, зокрема через відсутність системної діяльності з його впровадження в умовах трансформації вищої школи. Схвалення на законодавчому рівні ідеї впровадження студентоцен-

трованого навчання у вищій школі є закономірним втіленням декларацій, проголошених і сприйнятих Україною в контексті Болонського процесу. Тому вкрай важливим бачиться завдання визначення умов ефективності його реалізації в сучасних реаліях розбудови вищої школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми впровадження студентоцентризму останнім часом широко дискутуються академічною спільнотою. Усвідомлення філософського аспекту проблеми представлено науковими доробками В.Андрущенка («Філософія неформальної освіти: проблеми та перспективи розвитку», 2013), І.Зязюна («Філософія педагогічної дії», 2008), В.Кременя («Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору», 2008), С.Клепка («Філософія освіти в європейському контексті», 2006), В.Лутая («Філософія сучасної освіти», 1996), О.Кулик («Становлення новітньої вітчизняної філософії освіти: євроінтеграційний контекст», 2016), І.Предборська («Філософські абрисы сучасної освіти», 2006), авторськими колективами (О.Базалук і Н.Юхименко; І.Алексейчук, В.Загороднюк, Л.Мозговий, Л.Абизова, Г.Ємельяненко, В.Дубініна; Т.Кучера, Л.Насонова, В.Дейнека). Соціально-педагогічні аспекти проблеми представлені у збірнику матеріалів Всеукраїнської науково-методичної кон-

ференції за міжнародною участю «Студентоцентризм у системі забезпечення якості освіти в економічному університеті» [3].

Студентоцентризм у професійній освіті розкрито у публікації Н. Сосницької та С.Глікман [2]. Авторками показано відмінність між «знанцевою» та «компетентнісною» парадигмами освіти, між результатами навчання та компетентностями; виокремлено роль студентоцентрованого навчання у підготовці студентів та принципи його реалізації (свідомості та активності, суб'єктності й синергетичності). Ідея студентоцентризму та місія університету представлена у авторстві Ю. Федорченка на порталі громадських експертів [5], але публікація носить дискусійний характер і, на нашу думку, відображає нереалізовані науково-педагогічні амбіції автора, дещо упереджене ставлення до реалізації ідеї студентоцентризму в умовах університету.

Невирішена раніше частина загальної проблеми. У аналізованих дослідженнях розглядаються окремі аспекти студентоцентризму (як запорука якості освіти, як компонент сталого розвитку суспільства, як передумова удосконалення підходів до самостійної роботи студентів тощо). Системний розгляд проблеми реалізації студентоцентризму, що уможливило формулювання умов ефективності його втілення, – залишається поза увагою науковців.

Мета статті: узагальнення підходів до тлумачення сутності студентоцентризму, як характерної ознаки сучасної університетської освіти та розкритті умов ефективності його реалізації.

Для досягнення мети використовувались наступні **методи дослідження:** аналіз, синтез, узагальнення, систематизація для виокремлення аспектів розгляду студентоцентризму; суспільного (цивілізаційного), філософського, соціального, психологічного, педагогічного, управлінського, особистісного та розкриття сутності кожного з них. Метод моделювання використовувався для проникнення у сутність соціального феномену – студентоцентризму та визначення маркерів для його характеристики та критеріальної оцінки рівня прояву. Метод інтерпретації результатів опитування дозволив прояснити природу не адаптованості до сприйняття ідеї студентоцентризму. Метод прогнозування використовувався для окреслення стратегічних напрямів розвитку вищої школи на прикладі конкретного університету в умовах студентоцентрованого навчання.

Виклад основного матеріалу. У законі «Про вищу освіту» окреслюється «предметне поле» студентоцентрованого навчання як «підходу до організації освітнього процесу, що передбачає: заохочення здобувачів вищої освіти до ролі автономних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу; створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів вищої освіти, зокрема надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії; побудову освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства між учасниками освітнього процесу» [1].

За підсумками проведення численних акредитацій освітніх програм вища школа переживає певні труднощі в реалізації студентоцентризму. Варто зазначити, що є багато інших ознак, що вказують на ненайкращі зразки втілення студентоцентризму в стінах університету, які не потрапляють у звітну документацію, залишаються поза нею, як об'єкти типу «не формат». Системний підхід до реалізації студентоцентризму як до явища, що має місце у середовищі вищої школи, передбачає його розгляд у різних аспектах: суспільному (цивілізаційному), філософському, соціальному, психологічному, педагогічному, управлінському та особистісному. Конкретизуємо ці

аспекти.

Суспільний (або цивілізаційний, оскільки він має місце у освітніх системах різних суспільств) аспект проблеми студентоцентризму тісно переплітається із викликами глобалізованого світу, серед яких найголовнішими є:

- інформатизація, як процес нарощування потужностей інформаційного суспільства; використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, побудованих на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки;

- діджиталізація, як процес цифрової трансформації суспільства, що спрощує доступ до інформації; способи приведення будь-якої інформації у цифрову форму; трансформація освітнього процесу на основі використання цифровізації (мультимедіа, web – ресурси, Googl – форми тощо); перетворення освітнього процесу на основі використання цифрових технологій;

- плюралізм, як відображення множинності підходів в освіті: до концепцій викладання навчальних дисциплін, аналізу явищ і об'єктів з різних, навіть кардинально протилежних теоретичних позицій; розвиток критичного мислення неможливий без впровадження плюралізму в освіті;

- конвергенція, як процес зближення різних суспільних формацій, зокрема, різних освітніх систем; євроінтеграція сприяє зближенню різних педагогічних систем в єдиний освітній простір; як приклад можна навести створення зони європейської вищої освіти (ЗЄВО), в рамках якої діють домовленості про розпізнаваність систем за допомогою індикаторів, описаних в координатах кредитно-трансферної системи організації навчання;

- дивергенція, як процес, протилежний конвергенції, полягає у поглибленні розбіжностей, збільшенні розриву між рівнями розвитку окремих об'єктів, посилення відмінностей між ними і їхніми складовими;

- інтернаціоналізація, як відображення міжнародної економічної, соціальної, політичної та культурної інтеграції, що реалізується у процесах мобільності студентів і академічного персоналу та розширення кордонів для співпраці; поява нових провайдерів освіти, як мультинаціональні компанії, корпоративні університети та медіакорпорації тощо;

- стандартизація, як встановлення єдиних вимог до освітньої діяльності, спрямованих на досягнення цілей спільної декларації міністрів освіти Європи (Болонья 1999), яка визначила двоциклову організацію вищої освіти у відповідності до норм Міжнародної стандартної класифікації освіти; механізм гармонізації структури європейської вищої освіти.

Суспільний аспект проблеми студентоцентризму становить загальне тло, на якому розгортаються освітні процеси на всіх рівнях, зокрема на рівні вищої освіти. Він визначає вектор розвитку, динаміку процесів творення окремих елементів і частин освітнього простору у цілісній структурі, і начебто не впливає безпосередньо на проблему студентоцентризму, але обумовлює фінансово-економічні, управлінські, інноваційні механізми її вирішення.

Філософський аспект спонукає до аналізу можливостей філософських шкіл (концепцій, напрямів) у розкритті природи студентоцентризму як філософського феномену, що є складовою філософської парадигми людиноцентризму. У становленні філософії студентоцентризму вирішальна роль відводиться антропології (філософське вчення про природу (сутність) людини; антропологічною парадигмою європейської політики є людиноцентризм) та аксіології, зокрема, аксіологізації освіти (освіта як особиста

цінність, безперечно суспільна й державна, про що свідчить законодавчо закріплене право на освіту; самоцінність людини, як особистості, індивіда, і суб'єкта (а не об'єкта) педагогічного процесу, носія життєтворчості; виявлення ціннісних аспектів освіти різних освітніх систем на засадах загальнолюдських цінностей; спрямованість на розвиток ціннісних аспектів освіти в управлінні нею).

Великий внесок у розуміння студентоцентризму як ідеї центрованого на особистості здобувача вищої освіти навчання, виховання, розвитку і управління, – внесли різні напрями філософії гуманізму. Зокрема, визначальною є роль особистісно-орієнтованого (та його відгалужень: особистісно-розвивального, особистісно-діяльнісного), диференційованого та інтегративного підходів, які розглядаються в якості методологічних для втілення конкретних освітніх траєкторій і подолання внутрішніх суперечностей технократичної освіти, таких як, авторитаризм, централізація, управління за цілями тощо. Актуальними для студентоцентризму є ідеї представників екзистенціалістської філософії та філософії життєтворчості: прояв внутрішнього «Я» втілюється у творчих ідеях, образах, нетривіальному підході у вирішенні різних ситуацій.

Варто зазначити, що прочитання і втілення філософських ідей у освітньому просторі України не може бути проведено однобічно, на догоду конформності та модних трендів. Потребують переосмислення прагматичний, матеріалістичний, праксеологічний напрями філософії. Тим більше, що вирішення суперечностей сучасної освіти вбачається у використанні продуктивного, позитивного, що напрацьовувалося у гармонійно-цілісному та плюралістично-реалістичному напрямках. Філософські узагальнення спонукають до уважнішого «прочитання» компетентностей, оскільки їх абстрактність неприхована і, мабуть, спрямована на різне змістове наповнення. Процес наповнення компетентностей змістом, це складова студентоцентризму, його основа. Адже студентоцентризм передбачає чітке окреслення профілю майбутнього випускника. Саме ця складова освітнього процесу, яка реалізується професорсько-викладацьким складом закладу вищої освіти робить його бажаним у рейтингу, престижним, трендовим і навіть, елітним. В реалізації ідеї студентоцентризму багато чого залежить від компетентності та особистих якостей викладачів.

Соціальний аспект проблеми студентоцентризму пов'язаний із можливостями соціуму забезпечити реалізацію його наскрізних ідей. Йдеться про організацію соціального, правозахисного супроводу життєдіяльності студентів; про задоволення їх соціальних потреб, громадянських прав, фінансово-економічних та юридично-правових запитів. Соціальний контекст передбачає забезпечення прав і свобод студентства, рівного доступу до освіти та освітніх програм, інформаційних ресурсів та мобільності, до інших послуг, що супроводжують освітню діяльність університету: медичних, юридичних, здоров'язберігаючих, дозвілєвих, інформаційних. В цьому контексті дуже важливим є питання про розвиток інфраструктури для організації життєдіяльності та вдозвілля студентської молоді.

Соціальний аспект студентоцентризму полягає у розвитку громадянських, національних, духовних сил особистості на засадах демократичних, плюралістичних цінностей, утвердження ідеалів толерантності та полікультурності і полікоректності.

Психологічний контекст проблеми студентоцентризму охоплює чимало ситуацій, пов'язаних як із «внутрішнім» світом особистості (включаючи когнітивну карту особистості, ментальну, афективну; сис-

тему базових цінностей особистості та їх корелювання із загальнолюдськими, національними та адаптивну здатність тощо), так із «зовнішнім» (який може бути представлений: системою ставлень індивіда до себе, найближчого оточення, до інших, до праці і навчання, до політики і громадського життя; типовими проявами конформної, або толерантної взаємодії з соціумом, асоціальності або дезадаптації у поведінці, схильності до творчості та інноваційності тощо).

Студентоцентризм у психологічному полі орієнтується на гармонізацію зв'язків особистості, які супроводжують процеси навчання, виховання, адаптації і становлення майбутнього фахівця, громадянина. У фокусі уваги розвиток інтелектуальних, особистісних, професійних якостей, які забезпечують самореалізацію студентства у освітньому середовищі вищої школи, здатність самоменеджменту та прогнозування і проектування індивідуальної траєкторії особистісного та професійного зростання. Психологічний аспект студентоцентризму полягає у мобілізації внутрішніх потенційних ресурсів особистості для налаштування ефективної взаємодії студента з учасниками освітнього процесу та іншими суб'єктами (стейкхолдерами, роботодавцями, представниками молодіжних та громадських організацій, спонсорами та незалежними експертами тощо) у різних напрямках: аудиторній та позааудиторній діяльності, наукових і творчих осередках, гуртках за інтересами та громадських організаціях, волонтерських акціях та інших духовно-моральних заходах. Психологічний аспект посилює «енергетику» студентоцентризму за рахунок множинності проявів індивідуального, можливості розкриття «граней» особистості, вибудови «діалогу культур» у предметній полеміці з наставниками.

Педагогічний аспект питання лежить у площині особливостей організації студентоцентрованого підходу у навчанні як реалізації цінностей, які допомагають утвержувати людиноцентризм в освіті, розвивати інноваційне мислення, креативність та ініціативність студентів. Потенціал гуманістичних педагогічних цінностей стає підвалиною зміни мислення і системи ставлень викладачів, особливо старшого покоління до студентів, як носіїв нового світосприйняття і світобачення. Педагогіка опікується розробкою та створенням нових програм, їх змістового наповнення, визначенням критеріїв оцінювання навчальних досягнень студентів та їх узгодженістю із методами, формами, засобами навчання, програмними результатами і компетентностями; впровадженням інноваційних освітніх технологій та використанням потенціалу індивідуальних освітніх траєкторій для особистісного і професійного становлення студентів; використанням можливостей педагогічних практик для розвитку творчості та самореалізації студентської молоді; вивченням і провадженням передового педагогічного досвіду та нарощуванням індексу майстерності викладачів тощо.

Педагогічний контекст налаштовує на утвердження педагогіки співпраці, партнерства, співтворчості із використанням потенціалу діалогізації. З набуттям чинності нового покоління стандартів для магістерського (другого рівня підготовки) та науково-освітнього (третього рівня підготовки здобувачів вищої освіти) на засадах компетентнісного підходу педагогіка націлює на розгортання освітньої і наукової діяльності в нових умовах.

Педагогіка відповідальна за збереження національних цінностей і традицій, їх гармонізацію з національними та європейськими, утвердження духовно-моральних засад освітньої діяльності.

Управління у контексті студентоцентризму виконує роль зв'язної ланки між студентами та іншими учасниками освітнього середовища. Управління на

адміністративному рівні передбачає участь представників студентства у радах факультетів та університетів, створенні студентської ради як найвищого колегіального органу управління, студентської профспілки та студентських товариств. Виконавський рівень управління забезпечує освітні засоби, насамперед інформаційні ресурси: електронні репозитарії, створені у доменах вузів дають доступ до різних джерел інформації, електронні скриньки студентів дозволяють використовувати можливості електронного навчання та дистанційного спілкування на платформах Google meet та Zoom. Індивідуальний рівень управління передбачає використання можливостей викладачів (майстрів, тренерів) здійснювати управління розвитком особистості студента засобами навчальної дисципліни за допомогою: стимулювання активності та розвитку мотивації прагнення успіху у навчанні; диференційованого підходу до задань для самостійної, контрольної робіт; індивідуалізації творчих завдань; залучення студентів до проектної діяльності; залучення студентів до участі у олімпіадах та творчих конкурсах; консультування та партнерської підтримки у здійсненні науково-пошукової діяльності, контролю у питаннях академічної доброчесності тощо.

Особистісний аспект прояву студентоцентризму відображає персональну історію дорослішання: трансформація цінностей з приростом духовно-морального, суспільно-ціннісного, громадянського, професійно значимого, емоційно-вольового досвіду; розвиток когнітивних здібностей із позитивною динамікою системного, прагматичного, критичного мислення; розвиток умінь і навичок, орієнтованих: на ситуації, наближені до професійних; умови невизначеності; екстремальні умови тощо; набування досвіду: емоційно-ціннісного ставлення до світу (природи, майбутньої професії, до інших людей, до себе); поведінки у різних ситуаціях (стресових, протидії скоєння протиправних вчинків; волонтерських акціях, конфліктах і суперечках, емоційного піднесення та мотиваційного протистояння тощо). Природа особистісного аспекту студентоцентризму у причетності: до *постатей* (насамперед, викладачів, наставників, представників науково-педагогічних та соціально-духовних осередків), які надихають, скеровують, слугують як позитивний приклад і зразок для відтворення; до *процесу* (засвоєння знань, відпрацювання вмінь, удосконалення навичок самостійної роботи, розвиток дослідницьких умінь, способів відтворення зразків та продукування творчих ідей, оволодіння техніками самозахоплення і самонавіювання, технологією самонезакорювання); до *себе* (прагнення зрозуміти, почути, не втратити себе, зберегти свою індивідуальність і неповторність і разом з тим, рухатись на зустріч новому; усвідомлення свого місця, ролі, призначення, і навіть місії у системі зв'язків існуючих і майбутніх; персональної відповідальності за власні дії і вчинки, або їх відсутність; усвідомлення і прийняття своєї «окремішності», самості, «іншості»).

Аспектний аналіз проблеми студентоцентризму у вищій школі уможливив глибинне занурення у його сутність і цим самим виявив масштабність проблеми. Тому зазначимо, що є сенс говорити про умови ефективності його реалізації на рівні окремого вищого освітнього закладу. Умови формулюватимемо у формі загальних побажань-рекомендацій. Тим більше, що демократичні та гуманістичні засади регулювання освітніх процесів дозволяють реалізувати одну і ту саму ідею (йдеться про ідею студентоцентризму) у різних варіантах, множинними засобами і новітніми технологіями. Саме тому сукупність умов пропонуємо поділити на: інваріантну (загальні і обов'язкові вимоги) та варіативну (відображають матеріально-

технічні, фінансово-договірні, інформаційно-ресурсні, міжкордонні партнерські можливості освітнього закладу тощо) частини.

Систему інваріантних умов можна представити за напрямками:

- *соціальні*: 1) прийняття і культивування освітнім закладом традиції «демократичної платформи» для реалізації права на вільне і відкрите висловлювання студентами своїх думок, суджень, побажань і пропозицій; гарантування безпеки та захисту від проявів боротьби з «іншомисленням»; 2) постійне нарощування ресурсів інфраструктури закладу вищої освіти; включення у склад експертних комісій з питань фінансування витрат на розвиток інфраструктури закладу незалежних експертів з числа магістрів та аспірантів, стейкхолдерів та громадських організацій; 3) розбудова інфраструктури освітнього закладу на засадах соціального партнерства між його представниками із числа викладачів і студентів одноосібно і науково-творчими колективами та представниками інших структур;

- *психологічні*: 1) забезпечення дієвого психологічного супроводу розвитку групової взаємодії та комунікації студентів бакалаврату; 2) забезпечення психологічного супроводу адаптації студентів-іноземців; 3) організація постійно діючих он-лайн тренінгів і курсів для задоволення різних запитів студентів і викладачів, наприклад, «Мотивація успіху та іміджева компетенція фахівця», «Конфлікти та шляхи їх подолання», «Профілактика професійного вигорання», «Розвиток критичного мислення» тощо;

- *педагогічні*: 1) постійне залучення студентів до обговорення змісту освітніх програм, елементів робочих програм, критеріїв оцінювання виконання програмних, індивідуальних завдань та завдань для самостійної роботи; 2) стимулювання діалогових форм взаємодії, самостійного продукування текстової форми представлення інформації, суджень, умовиводів для задоволення вимог академічної доброчесності; 3) оновлення змісту і форм проходження практик (педагогічних, виробничих), критеріїв оцінювання результатів їх проходження; посилення відповідальності за результати практики представників з числа роботодавців, навчальних баз проходження практик; 4) дотримання відповідності між програмними результатами та методами, формами і засобами їх досягнення; між очікуваними результатами та отриманими (реальними); 5) наявність системи інтегрованих симуляційних завдань для визначення сформованості рівнів прояву компетентностей; 5) започаткування нових та плекання перевірених часом традицій (кафедральних, факультетських, загальноуніверситетських) для реалізації ідей педагогіки партнерства; розвиток інституту кураторства (наставництва) та самоуправління в студентських колективах;

- *управлінські*: 1) організація діяльності та забезпечення прозорості, дієвості результативності студентських науково-дослідницьких лабораторій (центрів), залучення творчої молоді до роботи в студентських наукових фахових гуртках; 2) залучення студентів до участі в грантових освітніх і наукових програмах, активізація мобільності студентів через організацію мережі курсів вивчення іноземних мов та української мови, як іноземної; 3) стимулювання участі викладачів у програмах стажування (курси, семінари, вебінари) та обміну досвідом майстерності, розвиток фахових шкіл з «Майстер-класів»; 4) забезпечення (або розробка) дієвості механізмів контролю за виконанням завдань самостійної роботи студентів та критеріями їх оцінювання; 5) управління інформаційно-ресурсним забезпеченням освітніх, виховних, правозахисних, здоров'язберігаючих, профорієнтаційних краєзнавчих програм для задоволен-

ня інтересів суб'єктів освітнього процесу»; періодичний моніторинг якості освітніх послуг та рівнів задоволення запитів їх споживачів тощо;

- *особистісного розвитку*: 1) забезпечення можливостей для реалізації особистісного, творчого потенціалу студентської молоді: організація діяльності мистецьких, літературних, лінгвістичних, драматичних, музейно-краєзнавчих, архітектурно-дизайнерських гуртків і студій, спортивно-туристичних секцій, конкурсів талантів, інтернаціональних культурних заходів тощо; 2) забезпечення можливостей для отримання студентами соціальної, психологічної, юридичної підтримки і допомоги, консультування з питань мобільності за програмами обміну та участі у грантових дослідницьких та інших програмах з міжнародною участю; 3) забезпечення можливостей для студентів покривати витрати на навчання за рахунок участі у різних проектах (бізнес-інкубатори, інформаційно-програмні центри, регіональні програми розвитку міжкордонного співробітництва,

консультативно-консалтингова та коучинг підтримка економічних, юридичних, соціально-психологічних ініціатив, інноваційне проектування тощо).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Потребою реалізації студентоцентрованого підходу в умовах сучасної вищої школи, обґрунтування умов її ефективності обумовлене прагнення здійснити контекстний аналіз проблеми. Це дозволило виокремити аспекти студентоцентризму: суспільний (цивілізаційний), філософський, соціальний, психологічний, педагогічний, управлінський, особистісний. Розкриття сутності кожного з них дало змогу сформулювати умови ефективності його реалізації на рівні окремого закладу вищої освіти. У подальшому варто визначити маркери студентоцентризму, які б давали можливість розпізнавати рівні його прояву та здійснити за їх використанням порівняльний аналіз (закордонних та вітчизняних) закладів вищої освіти на предмет реалізації ідеї студентоцентризму.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (Документ 1556-VII, чинний, поточна редакція – Редакція від 02.10.2021, підстава – 1709-IX).
2. Сосницька Н, Глікман Н. Студентоцентризований підхід до професійної освіти в умовах сталого розвитку суспільства. Науковий вісник Львівської академії; Серія: Педагогічні науки. 2017. Вип. 1. С.377–381.
3. Студентоцентризм у системі забезпечення якості освіти в економічному університеті: зб. матеріалів Всеукр. наук.-метод. конф. з міжнар. участю (м.Київ, 2-3 березня 2016 р.). Київ: КНЕУ, 2016. 434 с.
4. Опитування здобувачів та роботодавців. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/35789> (дата звернення: 02.09.2021 р.)
5. Федорченко Ю. Ідея студентоцентризму та місія університету. URL: <http://education-ua.org/ru/articles/1249-ideya-studentotsentrizmu-ta-misiya-universitetu> (дата звернення: 22.09.2018 р.)

References

1. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [Law of Ukraine «On Higher Education»]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (Dokument 1556-VII, chynnyi, potochna redaktsiia – Redaktsiia vid 02.10.2021, pidstava – 1709-IX). [in Ukrainian].
2. Sosnytska, N, & Hlikman, N. (2017). Studentotsentrovanyi pidkhd do profesiinoi osvity v umovakh staloho rozvytku suspilstva [A student-centered approach to professional education in terms of a sustainable community development]. *Naukovy visnyk L'vovyi akademii. Seriya: Pedagogichni nauky*, 1, 377–381. [in Ukrainian].
3. *Studentotsentryzm u systemi zabezpechennia yakosti osvity v ekonomichnomu universyteti* [Student-centeredness in the quality assurance system of education at the University of Economics] (2–3 March 2016). Zbirnyy materialiv Vseukrainskoi naukovo-metodychnoi konferentsii z mizhnarodnoyu uchastiu. KNEU. [in Ukrainian].
4. *Opytuvannia zdobuvachiv ta robotodavtsiv* [Survey of applicants and stakeholders]. <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/35789> [in Ukrainian].
5. Fedorchenko, Yu. (2018). *Ideia studentotsentryzmu ta misiia universitetu* [The idea of student-centeredness and the university mission]. <http://education-ua.org/ru/articles/1249-ideya-studentotsentrizmu-ta-misiya-universitetu> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.10.2021 р.
Стаття прийнята до друку 20.10.2021 р.

Opachko Mahdalyna

Doctor of Pedagogical Sciences, Ph.D., Assistant Professor
Department of General Pedagogy and Pedagogy of Higher School
State University «Uzhhorod National University», Uzhhorod, Ukraine

Kozlovska Iryna

Doctor of Pedagogical Sciences, Ph.D., Assistant Professor
International Institute of Education, Culture and Diaspora Relations
National Lviv Polytechnic University, Lviv, Ukraine

Kliuchkovska Iryna

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Director of the International Institute for Education, Culture and Diaspora Relations
National Lviv Polytechnic University, Lviv, Ukraine

IMPLEMENTATION OF STUDENT-CENTERED APPROACH IN MODERN CONDITIONS OF HIGHER EDUCATION DEVELOPMENT

Abstract. In modern conditions of higher school development the problem of student-centrism realization is actualized, which encourages to design educational environment for the development and formation of personality of future specialist, capable of independent construction of educational trajectory, of constant self-development and self-improvement, self-realization of creative potential. Modern students are an active subject and participants

of international and domestic scientific and educational forums, public initiatives and social transformations. The purpose of the study was to carry out an aspect analysis of student-centeredness as a characteristic feature of modern university education and to reveal the conditions for the effectiveness of its implementation. To achieve this goal, the following research methods were applied: analysis, synthesis, generalization, systematization to identify aspects of student-centeredness: social (civilizational), philosophical, social, psychological, pedagogical, managerial, personal and revealing the essence of each. The modeling method was used to penetrate into the essence of the social phenomenon – student-centeredness and to define markers for its characterization and criterion assessment of levels of manifestation. The method of interpreting the results of the survey clarified the nature of non-adaptability to the perception of the idea of student-centeredness. The *экспозиция* method was used to outline the strategic directions of higher school development on the example of a specific university in terms of student-centered learning. The result of the study is the formulation of conditions for the effectiveness of the student-centered approach in the context of university education. The prospects for the further research: to identify markers of student-centeredness, which would make it possible to recognize the levels of its displays and comparative analysis (foreign and domestic) of higher education institutions to implement the idea of student-centeredness.

Key words: aspect analysis; higher school; student-centeredness; conditions of efficiency of realization